

STAP VOOR STAP NAAR EEN STABIELE PRESTATIE-EIS

College voor Toetsen en Examens, november 2025

De normering van de centrale examens is erop gericht om de prestatie-eis – de lat waar leerlingen overheen moeten springen om een voldoende te halen – van jaar tot jaar te handhaven. Door over die lat te springen, laten leerlingen zien dat zij de examenstof, zoals beschreven in de syllabus, in voldoende mate beheersen.

Gedurende de coronaperiode moest de normering tijdelijk worden aangepast, waardoor de lat wat is gaan schuiven. Samen met deskundigen (docenten, toetsdeskundigen en vaststellingscommissies), wordt vanaf 2024 ernaar toegewerkt dat de lat op de juiste hoogte stil komt te liggen zodat deze aansluit op het onderwijs, de leerlingen en de centrale examens van het moment. Het aanpassen van de hoogte van de lat doen we met kleine stapjes zodat de verschillen van jaar op jaar niet te groot zijn. De deskundigen geven voor de meeste examens aan dat de lat nu al op de juiste hoogte ligt en dus niet aangepast hoeft te worden. Voor sommige examens gaat de lat omhoog, maar er zijn ook enkele examens waarvoor de lat juist iets omlaag gaat. Door te blijven monitoren zorgen we ervoor dat onze normering recht doet aan de prestaties van leerlingen zodat zij terecht een voldoende of onvoldoende halen. Bekijk [deze animatievideo](#) voor meer uitleg over de prestatie-eis.

De volgende paragraaf geeft inzicht in hoe de prestatie-eis aanpassingen er in de praktijk uitzien.

PRESTATIE-EIS AANPASSINGEN IN DE PRAKTIJK

In aanloop naar de centrale examens van 2024 werd een eerste stap gezet om weer te komen tot passende prestatie-eisen. Docenten is de vraag voorgelegd of de n-term voor het examen 2023, en daarmee de prestatie-eis, als passend werd ervaren. De opbrengst van deze peiling werd, in combinatie met andere verzamelde informatie, gebruikt bij de normering van de centrale examens in 2024. Op basis van de verzamelde informatie werd bij negen examens de prestatie-eis aangepast (bij zes examens omhoog en bij drie examens omlaag). De prestatie-eis aanpassingen varieerden van -0,3 tot +0,2 met een gemiddelde van -0,07.

In aanloop naar de centrale examens van 2025 werden naast de docenten ook toetsdeskundigen van Stichting Cito en leden van de vaststellingscommissies van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) gevraagd naar hun mening over de n-term van het examen in 2024 en daarmee de prestatie-eis. Op basis van de peiling en andere verzamelde informatie werd bij 47 examens de prestatie-eis aangepast (bij 8 examens omlaag en bij 39 examens omhoog). Bij 77 examens werden geen aanpassingen doorgevoerd. In 2025 varieerden de prestatie-eis aanpassingen van -0,3 tot +0,2 met een gemiddelde van -0,09. In 2024 ging de peiling onder docenten over de definitieve n-term van 2023 inclusief compensaties en de prestatie-eis aanpassingen. De uitkomsten zijn vervolgens toegepast op de definitieve n-term. De peiling in 2025 ging over de n-term vóór compensaties, waarop ook de prestatie-eis aanpassingen zijn toegepast. Compensaties worden toegepast als blijkt dat er een fout in het examen zat of dat het examen te lang was. Compenseren doen we door de n-term op te hogen met een waarde die met vooraf vastgestelde formules wordt bepaald. Meer informatie over mogelijke compensaties en hoe deze worden toegepast is te vinden op de [pagina Normering op Examenblad.nl](#).

In het begin van het schooljaar 2025-2026 werd opnieuw aan docenten, toetsdeskundigen en leden van de vaststellingscommissies de vraag voorgelegd of de n-term voor het examen 2025 als passend wordt ervaren. De resultaten van deze peiling worden, samen met andere verzamelde informatie, gebruikt bij de normering van de centrale examens in 2026.

In de volgende paragraaf geven we voorbeelden van prestatie-eis aanpassingen voor de vakken wiskunde, Nederlands en Engels voor de normering van 2024 en 2025.

WISKUNDE, NEDERLANDS EN ENGELS – DRIE VAKKEN ONDER DE LOEP

Het normeren van een examen begint met het vaststellen van de referentiegegevens. In 2024 gold voor alle examens het examen van 2023 als referentie. Het referentie-examen is de concrete uitwerking van de prestatie-eis in de praktijk. Als het examen in een bepaald jaar even moeilijk is als

het referentie-examen, is de n-term hetzelfde en als de vaardigheid van de kandidaten hetzelfde is, is het gemiddelde cijfer hetzelfde.

Tabellen 1a tot en met 2b geven inzicht in de n-termen (n-term) met de ruwe n-term zonder compensaties tussen haakjes en gemiddelde cijfers (cijfer) voor alle wiskunde examens van vwo, havo en vmbo van 2018 tot en met 2023 en 2024 en 2025 in tijdvak 1. De rijen 'referentie 2024' en 'referentie 2025' in tabellen 1b en 2b geven de referentiegegevens aan met de prestatie-eis aanpassing op de n-term tussen haakjes. In de jaren 2021 tot en met 2023 is er zoals in de inleiding genoemd met een vanwege corona aangepaste systematiek techniek genormeerd. In 2020 waren er geen centrale examens, daarom ontbreekt dit jaar in de tabellen.

Tabel 1a. N-termen en gemiddelde cijfers wiskunde havo en vwo 2018 tot en met 2023.

	vwo A n-term	vwo A cijfer	vwo B n-term	vwo B cijfer	vwo C n-term	vwo C cijfer	havo A n-term	havo A cijfer	havo B n-term	havo B cijfer
2018	0,6	6,9	0,9	7,0	0,6	6,3	1,2 (1,0)	6,4	1,2	6,7
2019	1,2	6,9	1,8	7,0	0,9	6,3	1,0	6,4	1,5	6,7
2021	1,6 (1,4)	6,9	1,5	6,7	1,2 (1,1)	6,1	1,2 (1,1)	6,6	1,8 (1,7)	6,2
2022	1,4 (1,3)	6,7	1,8 (1,7)	6,5	0,9	6,3	1,2	6,5	1,7	6,0
2023	1,4 (1,3)	7,0	1,9 (1,7)	6,7	1,2 (1,1)	5,9	1,3 (1,2)	6,5	1,7 (1,6)	6,5

Tabel 1b. N-termen en gemiddelde cijfers wiskunde havo en vwo 2024 en 2025 met prestatie-eis aanpassingen.

	vwo A n-term	vwo A cijfer	vwo B n-term	vwo B cijfer	vwo C n-term	vwo C cijfer	havo A n-term	havo A cijfer	havo B n-term	havo B cijfer
referentie 2024	1,1 (-0,3)	6,7	1,6 (-0,3)	6,4	1,2	5,9	1,3	6,5	1,6 (-0,1)	6,4
2024	2,1 (2,0)	7,1	2,1 (2,0)	6,7	0,8	6,0	1,1	6,3	1,4	6,7
referentie 2025	1,7 (-0,3)	6,7	1,8 (-0,2)	6,4	1,0 (+0,2)	6,2	1,1	6,3	1,3 (-0,1)	6,6
2025	1,8 (1,7)	6,8	1,6	6,3	1,4 (1,2)	6,4	1,0 (0,9)	6,1	1,3 (1,2)	6,5

Tabel 2a. N-termen en gemiddelde cijfers wiskunde vmbo 2018 tot en met 2023.

	vmbo gl/tl n- term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer	vmbo bb n-term	vmbo kb cijfer
2018	1,0 (0,7)	6,5	0,9	6,3	1,8 (1,7)	6,9
2019	1,0	6,4	1,3	6,4	1,2	6,8
2021	1,1	6,2	1,8	5,7	1,2	6,5
2022	1,1	6,1	1,7	5,5	2,2	6,0
2023	1,2 (1,1)	6,3	0,9	6,0	1,4	6,3

Tabel 2b. N-termen en gemiddelde cijfers wiskunde vmbo 2024 en 2025 met prestatie-eis aanpassingen.

	vmbo gl/tl n- term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer	vmbo bb n-term	vmbo kb cijfer
referentie 2024	1,2	6,3	0,9	6,2	1,4	6,3
2024	1,0 (0,9)	6,4	0,7	6,3	1,2	6,4
referentie 2025	0,9	6,3	0,6 (-0,1)	6,2	1,2	6,5

	vmbo gl/tl n- term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer	vmbo bb n-term	vmbo kb cijfer
2025	1,1	6,1	1,1	6,3	1,3 (1,2)	6,5

Het examen voor wiskunde A vwo, bijvoorbeeld, had in 2023 een n-term van 1,4 en een gemiddeld cijfer van 7,0. In de peiling over de prestatie-eis gaven de meeste docenten aan een hogere prestatie-eis passender te vinden, gemiddeld 0,3 cijferpunt hoger dan de n-term voor compensatie. Dit kwam overeen met de signalen die wij eerder hadden ontvangen van docenten en examenmakers. Daarom werd de uitkomst van deze peiling gevolgd. Dat leidde tot een referentie-n-term van 1,1 en een referentiegemiddeld cijfer van 6,7.

In 2025 gold voor alle examens het examen van 2024 als referentie met een referentie-n-term vóór mogelijke compensaties. Het examen wiskunde A vwo in 2024 was moeilijker dan het examen in 2023, met een n-term van 2,1 en een gemiddeld cijfer van 7,1, inclusief een compensatie van 0,1. In de peiling over de prestatie-eis gaven de meeste deskundigen opnieuw aan een hogere prestatie-eis passender te vinden, gemiddeld 0,3 cijferpunten hoger. De uitkomst van de peiling werd ook in 2025 gevolgd. Dat leidde tot een referentie-n-term van 1,7 met een gemiddeld cijfer van 6,7. Het examen in 2025 was even moeilijk als het examen van 2024, waardoor de n-term vóór compensatie met 1,7 hetzelfde was als het referentie-examen van 2024 na de prestatie-eis aanpassing. Het verschil van 0,3 cijferpunten in het gemiddelde cijfer tussen 2024 en 2025 kan dus door de prestatie-eis aanpassing worden verklaard.

Dat de prestatie-eis wordt aangepast, betekent niet automatisch dat ook het gemiddelde cijfer op dezelfde manier verandert. Deze is immers ook afhankelijk van de vaardigheid van de kandidaten. Voorbeeld hiervoor is Nederlands vwo. Voor dit examen is de prestatie-eis voor 2025 aangepast. Het gemiddelde cijfer is echter in 2025 niet veranderd ten opzichte van 2024. Voor Engels vmbo gl/tl is het gemiddelde cijfer, ondanks een prestatie-eis aanpassing van -0,1, met 0,1 cijferpunten gestegen, terwijl het gemiddelde cijfer voor wiskunde A havo met 0,2 cijferpunten is gedaald zonder dat er een prestatie-eis aanpassing heeft plaatsgevonden.

Tabellen 3a en 3b geven inzicht in de n-termen (n-term), met de ruwe n-term zonder compensaties tussen haakjes, en gemiddelde cijfers (cijfer) voor Nederlands en tabellen 4a en 4b voor Engels. De gegevens hebben betrekking op alle examens van vwo, havo en vmbo van 2018 tot en met 2023 en 2024 en 2025 in tijdvak 1. De rijen 'referentie 2024' en 'referentie 2025' in tabellen 3b en 4b geven de referentiegegevens aan met de prestatie-eis aanpassing op de n-term tussen haakjes. In de jaren 2021 tot en met 2023 is er zoals in de inleiding genoemd met een vanwege corona aangepaste systematiek genormeerd. In 2020 waren er geen centrale examens, daarom ontbreekt dit jaar in de tabellen.

Tabel 3a. N-termen en gemiddelde cijfers Nederlands 2018 tot en met 2023

	vwo n-term	vwo cijfer	havo n-term	havo cijfer	vmbo gl/tl n-term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo bb n- term	vmbo bb cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer
2018	1,1 (1,0)	6,2	0,7	6,2	0,3	6,3	0,7	6,6	0,0	6,1
2019	0,6 (0,5)	6,2	1,0	6,2	0,4 (0,3)	6,4	0,9	6,7	0,0	6,4
2021	1,0	6,3	1,3	6,1	1,0	6,2	1,1	6,6	0,8	6,3
2022	1,0	6,1	1,4	6,1	0,8	6,3	0,9	6,7	0,4 (0,3)	6,3
2023	0,5	6,2	1,0	6,4	0,9	6,3	1,1	6,7	0,8	6,3

Tabel 3b. N-termen en gemiddelde cijfers Nederlands 2024 en 2025 met prestatie-eis aanpassingen.

	vwo n-term	vwo cijfer	havo n-term	havo cijfer	vmbo gl/tl n-term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo bb n-term	vmbo bb cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer
referentie 2024	0,5	6,2	1,0	6,4	0,9	6,3	1,1	6,7	0,8	6,3
2024	1,2	6,3	1,5	6,5	0,7 (0,6)	6,3	1,1	6,7	1,2	6,3
referentie 2025	1,1 (-0,1)	6,2	1,3 (-0,2)	6,3	0,6	6,2	1,0 (-0,1)	6,6	1,1 (-0,1)	6,2
2025	1,0 (0,9)	6,3	1,2 (1,1)	6,4	0,7	6,3	0,8	6,6	1,2	6,2

Tabel 4a. N-termen en gemiddelde cijfers Engels 2018 tot en met 2023

	vwo n-term	vwo cijfer	havo n-term	havo cijfer	vmbo gl/tl n-term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo bb n-term	vmbo bb cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer
2018	1,3	6,9	1,4	6,9	0,9	6,5	1,0	7,2	0,9	6,4
2019	0,7	6,9	1,2	6,8	1,3	6,6	0,7	7,1	0,7	6,6
2021	0,4	6,9	1,0	7,1	0,7	6,7	1,2	7,2	0,9	6,6
2022	0,4	7,0	1,0	7,3	0,5	6,6	0,6	7,2	0,3	6,8
2023	0,3	6,9	1,0	7,0	0,4	7,1	0,4	7,1	0,3	6,7

Tabel 4b. N-termen en gemiddelde cijfers Engels 2024 en 2025 met prestatie-eis aanpassingen.

	vwo n-term	vwo cijfer	havo n-term	havo cijfer	vmbo gl/tl n-term	vmbo gl/tl cijfer	vmbo bb n-term	vmbo bb cijfer	vmbo kb n-term	vmbo kb cijfer
referentie 2024	0,3	6,9	1,0	7,0	0,4	7,1	0,4	7,2	0,3	6,7
2024	0,6	6,8	0,6	7,2	1,1	6,8	0,6	7,3	0,0 (-0,1)	6,8
referentie 2025	0,6	6,8	0,4 (-0,2)	7,0	1,0 (-0,1)	6,7	0,6	7,3	-0,1	6,8
2025	0,9	6,8	1,4	7,0	1,0	6,9	0,1	7,5	0,3	6,7